

KOKKUVÕTE

Aruandest „Usuvabadus Eestis 2013” nähtub, et usuvabadus on Eestis tagatud. Samas on nii elanikkonna küsitluse kui ka ekspertidega tehtud intervjuude põhjal võimalik välja tuua terve rida teemasid, millega on põhjust edaspidi süvendatumalt tegeleda. Olgu siinkohal näitena nimetatud kasvõi inimeste teadlikkuse suurendamise vajadus religiooni ja usuvabadusega seotud küsimustes, kasutades selleks nii haridussüsteemi kui ka meedia võimalusi.

Elanikkonna küsitluses osalenutest 91% hinnangul ei ole Eestis usuvabaduse tagamisega probleeme (4% vastanutest arvas vastupidi). 92% vastanute arvates ei ole usuvabadust rikutud, 2% seevastu vastas, et seda on juhtunud. Antud uuring ei selgitanud täpsemalt, milliseid juhuseid vastajad silmas pidasid, ega ka seda, kuidas vastajad täpselt usuvabaduse rikkumise mõistest aru saavad.

Oma usulisi veendumusi on pidanud varjama 4% elanikest. Seega võib öelda, et üldiselt on ühiskond salliv, kuid teatud juhtudel võib kohata ka halvustavat suhtumist. Selliseid juhuseid on ette tulnud sagedamini noortel, mitte-eestlastest sagedamini eestlastel ning tõenäoliselt ka maausulistel.

Peamiseks infoallikaks usuvabaduse teemadel on elanikele olnud meedia – 56%. Järgnevad internet ning tuttavad. Mitte kusagilt ei ole teema kohta infot saanud 14% vastanutest. 65% leiab, et informatsiooni antud teemadel on olnud piisavalt, sh 32% hinnangul täiesti piisavalt. Väheseks peab seda 15%.

Napilt üle poole vastanutest teab, et Eestis riigikirikut ei ole (53%), 18% arvab, et selline institutsioon on siiski olemas. 28% ei oska küsimusele vastata. Teadlikkus on suurem meeste seas, kahes nooremas vanuserühmas, eestlaste ning kõrgharidusega vastanute seas.

Sarnaselt varem samal teemal läbiviidud uuringutega arvab 68% vastanutest, et üldhariduse kooliprogramm peaks sisaldama ülevaadet maailma usundite kohta. Vastu on sellele 25% elanikest. 54% vastanute hinnangul peaks kooliprogramm hõlmama ka ülevaadet olulisemate piiblitlugude kohta. Usuliste ühenduste eraharidusasutusi pidas vajalikuks 31%, ebavajalikuks aga 51% vastanutest.

Usuliste ühenduste taunivat suhtumist samasooliste paaride kooselu suhtes peab inimõiguste rikkumiseks 26% ning ei pea selleks 58% vastanutest.

Küsitluses osalenud leidsid, et usuvabaduse olukord Eestis ei ole viimase kümne aasta jooksul halvenenud, ning samuti ei kardeta, et see lähiajal halveneks.

64% küsitletutest nõustub väitega, et riigis ei tohiks domineerida ühegi religiooni väärtused, kuid samal ajal leiab 54%, et lähtuma peaks eelkõige kristlikest väärtustest. 94% vastanutest pooldab ka olulisemate kristlike pühade pidamist riigipühadena.

Sarnaselt elanikkonna küsitluses osalenutele leidsid ka uuringu eksperdid (usuliste ühenduste, MTÜde, meedia ja riigiasutuste esindajad, usu- ja õigusteadlased), et usuvabadus on Eesti elanikele hästi tagatud. Puudub riigikirik, erinevad religioonid teevad koostööd ja ei ole usulisi piiranguid.

Kitsamate küsimuste puhul esineb ekspertide seas väga erinevaid arvamusi, lähtuvalt vastaja taustast.

Eesti Kirikute Nõukogusse (EKN) kuuluvate organisatsioonide esindajatele on üldiselt küllalt suureks probleemiks puudujäägid haridussüsteemis, kuna uskliketele ei ole koolides tagatud vanemate usulistele veendumustele vastavat haridust. Samuti on vajalik tagada tasakaalustatud religiooniõpetus koolides, mis oleks aluseks noortele usuliste otsuste vastuvõtmiseks ning maailmas toimuvast arusaamiseks.

EKNi mittekuuluvate usuliste ühenduste esindajate hinnangul on riigi poolt tunda ajuti ebavõrdset kohtlemist, kuna nõukogusse kuuluvate kirikute arvamustega arvestatakse enam.

Mitme vastanu arvates on seoses usuvabadusega küllalt suur probleem ühiskonna ja eriti meedia kriitiline suhtumine kirikutesse ja usklikesse laiemalt. Religioonikriitiliste vaadetega vastanu hinnangul on aga häirivad riigi poolt n-ö pealesunnitud usulised toimingud, mis ei ole seadusega kooskõlas.

Teiste Euroopa riikidega võrreldes on olukord Eestis seoses usuvabadusega väga hea, kuid siinkohal ei ole otsene võrdlus lihtne ning alati tuleb arvestada riigi ajaloolise eripäraga. Riigiga suhtlemise korraldusega on kirikute esindajad üldiselt rahul, kuid esile toodi mitmeid väiksemaid probleeme, mis vajaksid ülevaatamist ja lahendamist. Mitu

vastanut töid välja probleemid erakoolide tegevuse maksustamise vallas, mis puudutab valusalt mitmeid usulisi ühendusi.

Riigi esindajate hinnangul on usuliste ühenduste soovidega arvestamisel väga palju ära tehtud ning koostöö lahenduste leidmiseks jätkub. Piirangud tulevad sageli teadmatusest, kuid usuliste ühenduste esindajad on siiani olnud ise aktiivsed ning taolistest juhustest teada andnud.

Kommenteerides elanikkonna uuringu tulemusi, töid mitmed eksperdid välja Eesti elanike üldist usuleigust ning arvati, et seetõttu ehk ei osata näha ka usuvabaduse rikkumise juhtusid. Siiski oldi nõus elanikkonna uuringu põhitulemusega – usuvabaduse olukord on hea.

Ekspertid ei olnud väga üllatunud, et üle poole elanikkonnast peab õigeks kristlikest väärtustest lähtumist. On ju Eestis väga sügav aastasadade jooksul juurdunud kristlik taust. Ka mittereligioossed inimesed tunnetavad, et Eesti kuulub Euroopasse ja Euroopa on kristliku kultuuriruumiga, see on pigem kultuurikonteksti küsimus. Ühtlasi on ka arusaadav, et 64% elanikest on seisukohal, et ühegi religiooni väärtused ei tohi teiste üle domineerida, siinkohal on tegemist üldise isikuvabaduse ja inimõiguste küsimustega.

Religiooniõpetuse vajalikkust koolides selgitav tulemus tundus ekspertidele üllatav – on ju varem esinenud selles osas küllalt suurt vastuseis. Samas on viimasel ajal olnud näha teadlikkuse suurenemist (inimesed reisivad ringi) ning suhtumise paranemist võib pidada oodatud tulemuseks.

Rahvusvahelistel organisatsioonidel ei ole olnud etteheiteid usuvabaduse olukorrale Eestis ning peaaegu on puudunud nendepoolsed soovitused ja märkused usuvabadusega seotud küsimuste lahendamiseks. Usuvabaduse olukorda on Eesti puhul positiivselt hinnatud ka USA välisministeeriumi iga-aastases aruandes, mis koostatakse kõigi maailma riikide kohta. Uuringukeskuse Pew Research Center raportist nähtub, et Eesti kuulub nende riikide hulka, kus usulisele tegevusele kehtib väga vähe piiranguid.

Aruande viimases osas on välja toodud rida ettepanekuid ja soovitusi riigiasutustele. mille pinnalt võiksid tekkida arutelud riigiasutuste ja usuliste ühenduste esindajate ning erialaspetsialistide osavõtul. Nende arutelude tulemusel saaks leida ühiselt sellised lahendused, mis aitavad kaasa usuvabaduse veelgi mõjusamale tagamisele Eestis.

Ettepanekud ja soovitused puudutavad usuliste ühenduste kui juriidiliste isikute õigusliku staatuse, usuühingu mõiste, pihisaladuse, tulumaksuseaduse võimaliku muutmise ning usuliste ühenduste poolt riigile esitatavate aruannete lihtsustamisega seotud küsimusi.